บ้านใหม่ ใต้ทะเล

ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1
กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านใหม่ ใต้ทะเล

New Home Under Sea

เรื่อง : หทัยทิพย์ ภิญโญ

ภาพ : ณัฐพล เปรมปราศภัย

คณะทำงาน

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย :

ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ ๑
สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

คณะผู้จัดทำ :

นายภุชงค์ สฤษฏิชัยกุล	ผู้อำนวยการศูนย์ฯ
นางดวงนภา วรรณสุข	หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป
ว่าที่ร้อยตรีวิษณุพงศ์ วิเชียรรัตนกุล	หัวหน้าฝ่ายอนุรักษ์ฯ
นางอมรวรรณ หนุ่มประดิษฐ์	หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมฯ
นายกฤตยชญ์ ชำนาญช่าง	หัวหน้าฝ่ายป้องกันและปราบปราม

รวบรวมข้อมูล :

นางสาวหทัยทิพย์ ภิญโญ	นักวิชาการเผยแพร่

บรรณาธิการ :

นางสาวสิตานัน สว่างปาน	นักวิชาการประมง
นายอาทิตย์ นิตย์นิพันธ์	เจ้าหน้าที่จัดเก็บข้อมูลอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร

คำนำ

ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 ในสังกัดสำนักงานอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมทรัพยาการทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเล และชายฝั่งในพื้นที่ 4 จังหวัด ภาคตะวันออก ซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของ ศูนย์อนุรักษ์ฯที่ 1 อันได้แก่ จังหวัด ชลบุรี, ระยอง, จันทบุรี และจังหวัดตราด

เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการร่วมดูแลทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ทางศูนย์อนุรักษ์ฯที่ 1 จึงจะทำหนังสือนิทานเรื่อง “บ้านใหม่ ใต้ทะเล” ขึ้น เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีให้เป็นที่จดจำแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอันมีค่า ในอนาคต

ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1

ณ ทะเลอ่าวไทยอันกว้างใหญ่ไพศาล มีโลมาอิรวดีแม่ลูก ชื่อแม่แสนดี และลูกวัน ใหม่ ว่ายน้ำเล่น และหาอาหารกันอย่างมีความสุข

ตอนนี้วันใหม่อายุ 1 ปีแล้ว เริ่มกิน กุ้ง ปลา และหอยต่างๆแทนนมแม่ วันใหม่มีความสุขกับการว่ายน้ำเล่น และได้พบเจอกับบรรดาสัตว์ทะเลต่างๆ

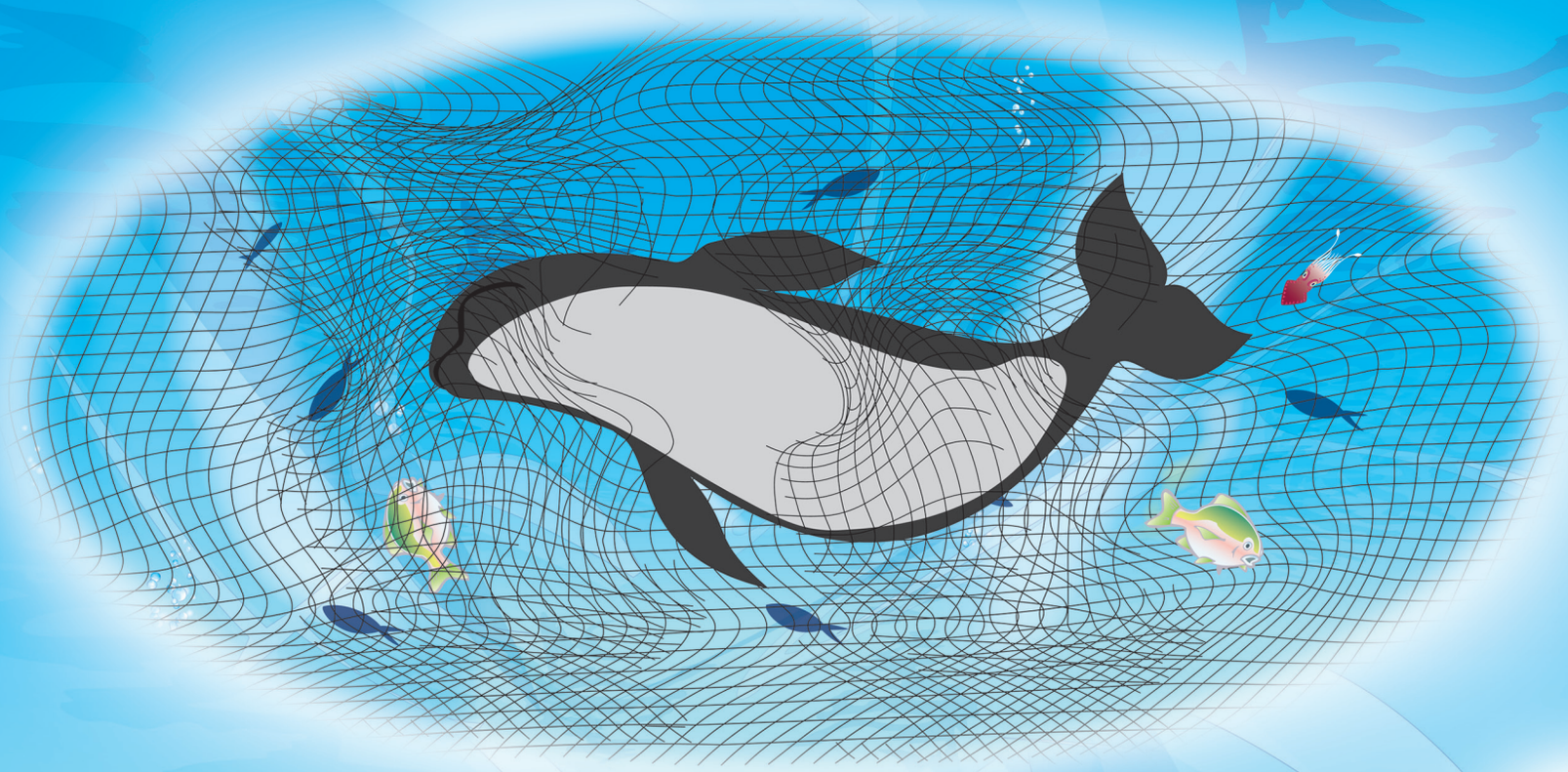

วันหนึ่ง แม่แสนดีพบว่าเพื่อนๆโลมาอิรวดีที่เคยพบกัน ค่อยๆหายไปทีละตัว แม่แสนดีรู้สึกกังวลว่าจะเกิดเรื่องไม่ดีขึ้น และยังเป็นห่วงลูกที่ยังเล็กอยู่ วันใหม่รู้สึกได้ถึงความเปลี่ยนแปลงจึงถามแม่ว่า

"แม่จ๋า ลุงๆ ป้าๆ ที่เคยมาหาอาหารใกล้ๆเราหายไปไหนกันหมดจ๊ะ ทำไมหนูไม่เจอมาหลายวันแล้ว"

แม่แสนดีจึงตอบว่า

"แม่ก็ไม่รู้เหมือนกันลูก แม่กลัวจะเกิดเรื่องไม่ดี ลูกต้องระวังตัวนะ เวลาว่ายน้ำ จงอยู่ใกล้ๆแม่ไว้"

"นั่นใครน่ะแม่" วันใหม่ร้องถาม เมื่อเห็นโลมาตัวหนึ่งว่ายน้ำเข้ามาใกล้

"สวัสดีจ๊ะ ฉันชื่อกลมกลม เป็นโลมาหัวบาตรหลังเรียบ"

มิตรใหม่รายงานตัวและเริ่มทำความรู้จักกับสองแม่ลูก และเล่าถึงเพื่อนฝูง ที่ติดอวนไม่สามารถขึ้นมาหายใจได้ และจมน้ำตายในที่สุด

"ฉันช่วยอะไรพวกเขาไม่ได้เลย พวกเขาไปหากินใกล้ชายฝั่ง และถูกล้อมโดยอวนของชาวประมง แล้วครีบ กับหางก็ไปพันอยู่อย่างนั้นจนขาดอากาศหายใจ และตายในที่สุด" กลมกลมเล่าทั้งน้ำตา

"โลมาอิรวดีอย่างพวกฉันก็หายไปเยอะเหมือนกัน บางตัวมีเชือกพันหาง แล้วหลังจากนั้นก็หายไป" แม่แสนดีเล่าด้วยความเสียใจ

"เราจะเป็นอย่างนั้นมั๊ยจ๊ะแม่"

วันใหม่ซุกหัวเข้าใต้ครีบของแม่อย่างหวาดกลัว

"เราต้องหาที่อยู่ใหม่ ที่ปลอดภัยกว่านี้" กลมกลมชวนสองแม่ลูกว่ายน้ำไป โดยใช้สัญชาตญาณ ทั้งสามหลบหลีกเรือประมงพาณิชย์ลำใหญ่ และขยะต่างๆที่ถูกทิ้งลงทะเลด้วยความไร้จิตสำนึกของมนุษย์ อย่างทุลักทุเล

ตลอดระยะทางที่วันใหม่และแม่ว่ายน้ำผ่านไป พบกับขยะจากมือมนุษย์ และเศษซากอวนที่ถูกตัดทิ้งลงทะเลมากมาย อาหารก็เหลือน้อยลง วันใหม่เริ่มอ่อนแรงและว่ายน้ำช้าลง จนหางไปพันกับอวนที่ชาวประมงกำลังทำการกู้ขึ้นบนเรือ

"แม่จ๋า ช่วยด้วย !!" วันใหม่ตกใจมาก ยิ่งดิ้นอวนก็ยิ่งพันตัวจนแน่น อวนก็ถูกดึงขึ้นไปบนเรือเรื่อยๆ แม่แสนดีร้องหาวันใหม่และว่ายน้ำอย่างตื่นตระหนก กลมกลมก็กระวนกระวาย และลอยตัวขึ้นเหนือผิวน้ำ มองหาใครสักคนจะมาช่วยเหลือ

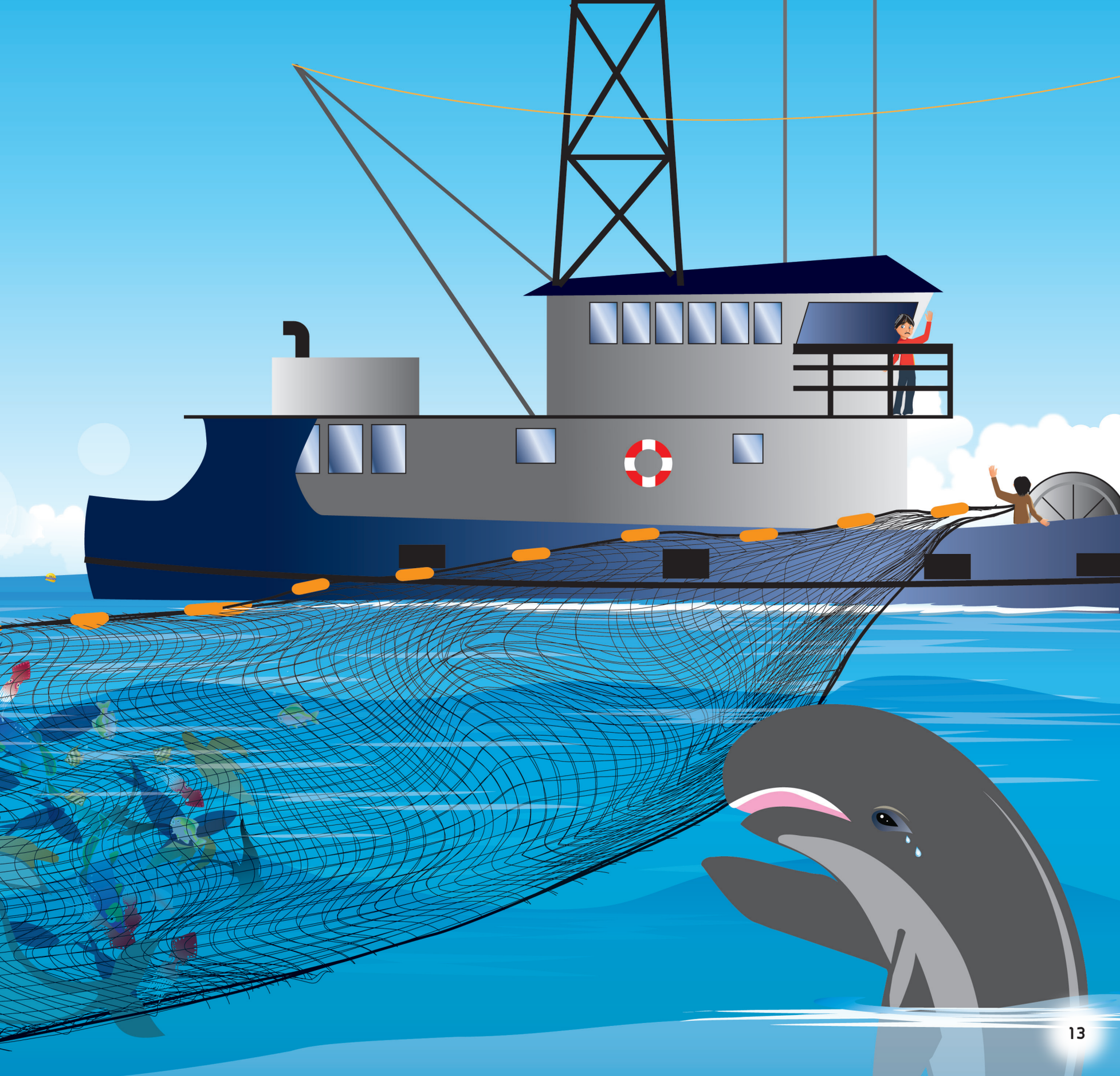

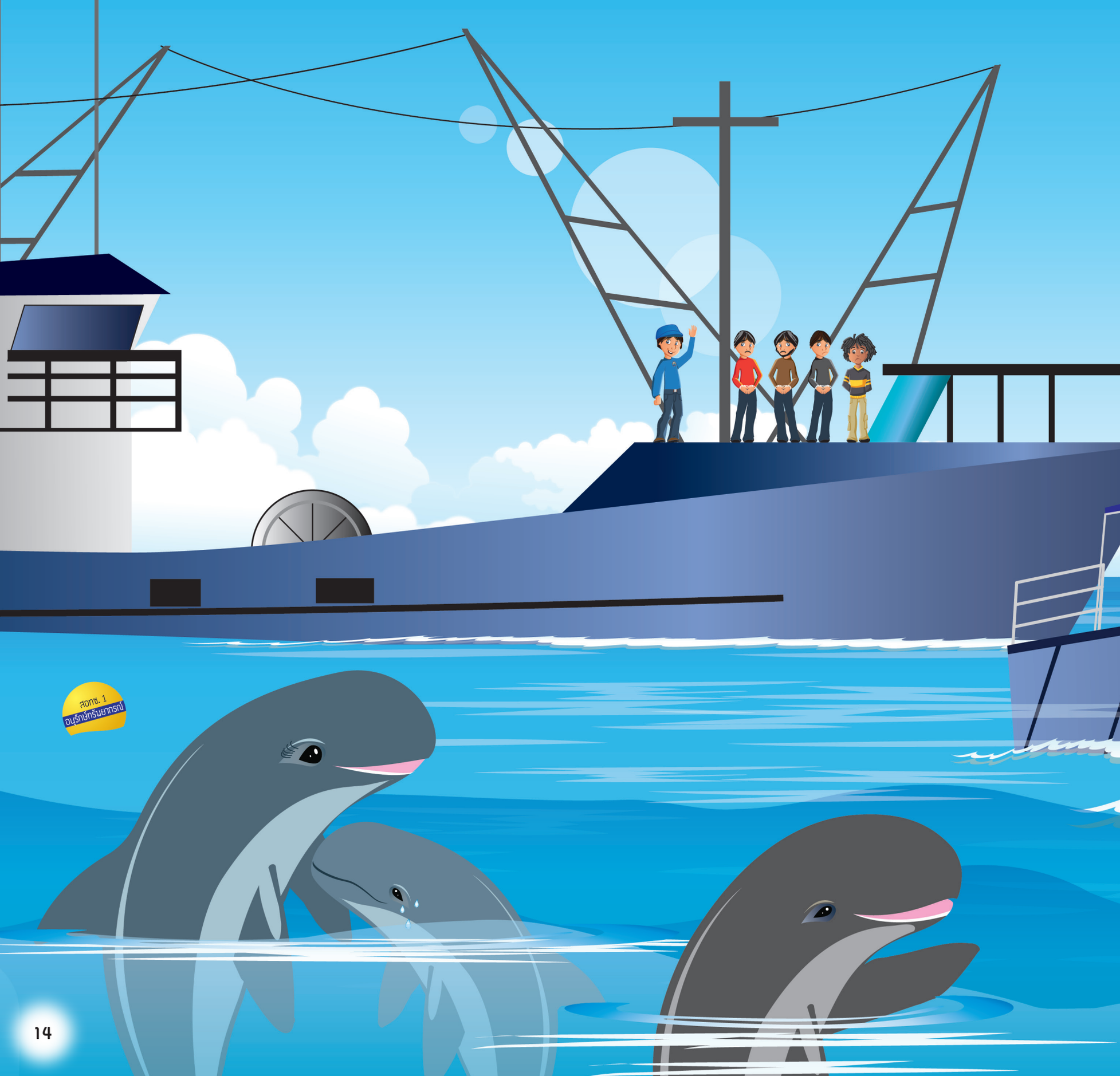

"มีคนมาช่วยเราแล้ว !!" เรือตรวจการณ์ลำหนึ่งพุ่งตรงเข้ามาที่เรืออวนลากด้วยความเร็ว เนื่องจากเรือประมงลำนี้ทำการลากอวนในเขตพื้นที่ 3,000 เมตร ซึ่งผิดกฎหมายการประมง เจ้าหน้าที่ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 จึงต้องเข้ามาทำการจับกุม ทันทีที่พบการกระทำผิด

อวนถูกกู้ขึ้นมาจนพ้นผิวน้ำ เจ้าหน้าที่คนหนึ่งสังเกตุเห็นวันใหม่ที่ติดอยู่ในอวน จึงตะโกนบอกเพื่อนๆในเรือให้ช่วยกันนำวันใหม่ออกมา

สอทช. 1
อนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

แม่แสนดี และกลมกลม ลอยตัวให้กำลังใจอยู่ใกล้ๆ เจ้าหน้าที่คนหนึ่งจึงห้นไปบอกแสนดีและกลมกลมว่า

"ไม่ต้องห่วงนะ พวกเราจะช่วยลูกเจ้าเอง"

เมื่ออวนที่พันตัววันใหม่ถูกตัดออก ทุกคนปรบมือและโห่ร้องด้วยความดีใจ ท่ามกลางความโล่งอกของแสนดี และกลมกลม วันใหม่รู้สึกเมือนตายแล้วเกิดใหม่ รีบว่ายน้ำไปหาแม่ .....

ก่อนที่ทั้งหมดจะออกเดินทาง เจ้าหน้าที่คนเดิมก็บอกว่า

"ว่ายไปอีกนิดเดียว พวกเจ้าจะพบกองปะการังเทียม ที่พวกเรานำไปจัดวางใว้ ที่นั่นมีอาหารและเป็นแหล่งหลบภัยอย่างดี ไปอยู่ที่นั่นนะ"

แสนดี วันใหม่ และกลมกลมออกเดินทางต่อ ระหว่างทางพบกับ ลุงเบิ้ม เต่าตนุตัวใหญ่ซึ่งมีอายุเกือบร้อยปี จึงถามถึงกองปะการังเทียมนั้น

"ว่ายไปอีกหน่อยเดียวเท่านั้นแหละ ลุงก็อาศัยหากินและหลบภัยที่นั่นเหมือนกัน อุดมสมบูรณ์ดีเชียวแหละ"

ทั้งสามทำความรู้จักกับลุงเบิ้ม และลุงเบิ้มได้พาทั้งสามไปยังกองปะการังเทียมที่ว่านั้น ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มาก

"ปะการังเทียมคือสิ่งที่มนุษย์นำมาจัดวางไว้ เพื่อให้พวกเราเหล่าสัตว์น้ำได้มีที่หลบภัย เป็นแหล่งอาหารและฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลให้มีความสมบูรณ์" ลุงเบิ้มเริ่มอธิบายเมื่อทั้งหมดเดินทางมาถึงกองปะการังเทียม

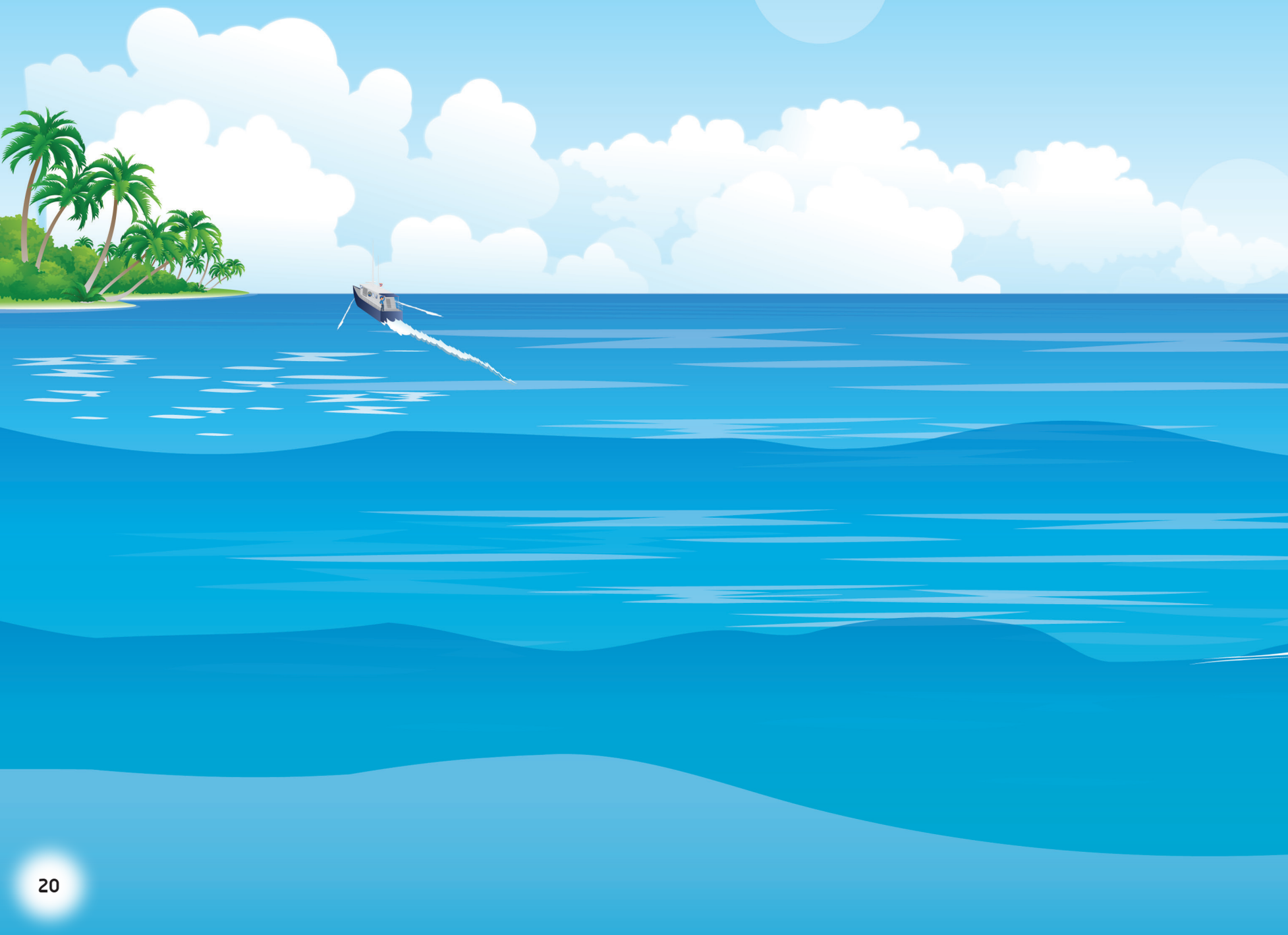
วันใหม่ตื่นตาตื่นใจกับระบบนิเวศอันหลากหลายบริเวณกองปะการังเทียมเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีโครงสร้างที่มีความซับซ้อน และมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ มีอาหารให้วันใหม่และแม่ได้กินอย่างอิ่มหนำ

"และที่นี่เจ้าจะปลอดภัยจากเรือประมงลำใหญ่อย่างแน่นอนเจ้าตัวน้อย" ลุงเบิ้มว่ายน้ำเข้ามาใกล้วันใหม่

"ด้วยโครงสร้างแข็งแรงเหล่านี้ เรือประมงลำใหญ่ไม่สามารถลากอวนเข้ามาบริเวณนี้ได้ จะมีก็แต่เรือประมงเล็กๆของชาวบ้านที่รักและเอ็นดูพวกเรา เขาไม่มีทางทำร้ายพวกเราแน่นอน เพราะเราคือตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลแห่งนี้

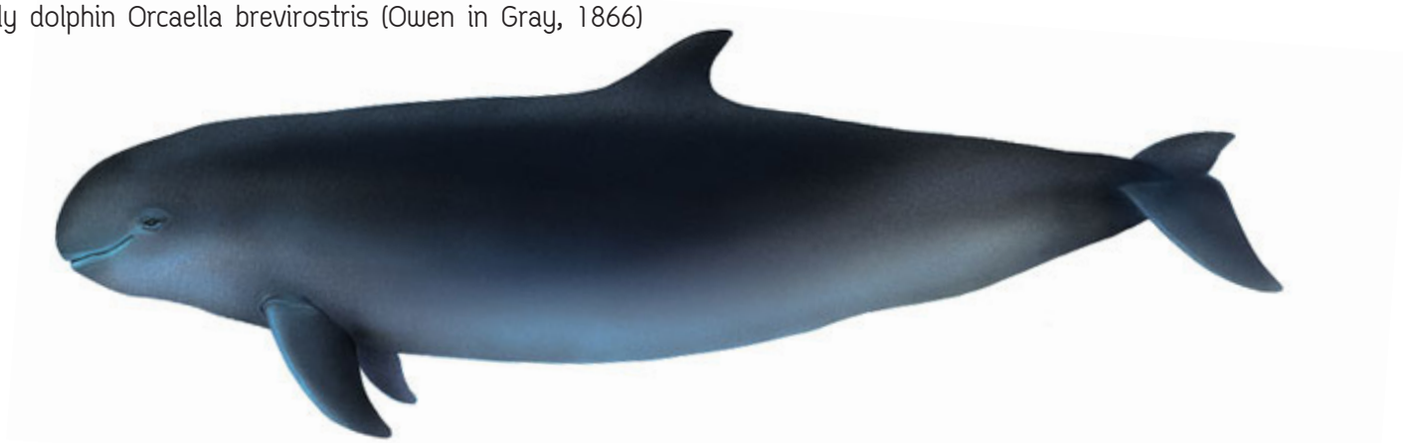
วันใหม่และแม่ว่ายขึ้นสู่ผิวน้ำอย่างลิงโลด กลมกลมกับลุงเบิ้มว่ายตามขึ้นมา ทั้งหมดเห็นเรือตรวจการณ์ลำนั้นกำลังแล่นเข้าสู่ฝั่งอยู่ไกลๆ วันใหม่โบกครีบขึ้นเหนือน้ำเพื่อขอบคุณที่ทำให้สัตว์ทะเลทั้งหลายได้มี "บ้านใหม่ ใต้ทะเล" ที่มั่นคง ยั่งยืน สวยงามและอุดมสมบูรณ์เช่นนี้ตลอดไป.....

โลมาอิรวดี, โลมาหัวบาตร

โลมาอิรวดี : Irrawaddy dolphin Orcaella brevirostris (Owen in Gray, 1866)

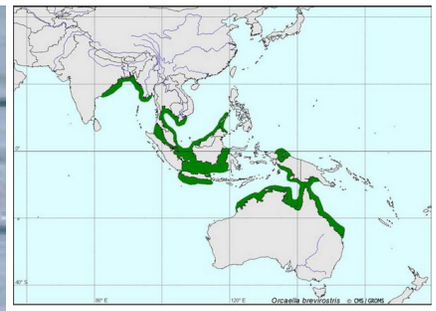
ลักษณะรูปร่าง : ส่วนหัวไม่มีจะงอยปาก (Beak) หัวกลมมนคล้ายบาตรพระ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า โลมาหัวบาตร ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับโลมาหัวบาตรหลังเรียบ (แต่โลมาหัวบาตรหลังเรียบนั้นมีขนาดเล็กกว่า และไม่มีครีบหลัง) ด้านหลังลำตัวสีเทา-เทาเข้ม และด้านท้องสีเทาจาง-ขาวเทา ครีบหลังเล็กและอยู่กึ่งกลางลำตัวค่อนไปทางหาง ขนาด: ประชากรขนาดโตวัยมีความยาว 1.73-2.75 เมตร และหนัก 90-130 กิโลกรัม ลูกแรกเกิดยาว 0.9-1 เมตรและหนัก 10-12 กิโลกรัม ยังไม่ทราบอายุของวัยเจริญพันธุ์ แต่ขนาดโตเต็มเมื่ออายุ 4-6 ปี ออกลูกระหว่างเดือนธันวาคมถึงกรกฎาคม ตั้งท้องนาน 14 เดือน ลูกเริ่มกินอาหารปลาได้เมื่ออายุได้ 6 เดือนและหย่านมเมื่ออายุ 2 ปี อายุยืนประมาณ 30 ปี

พฤติกรรมทั่วไป : มักพบรวมกลุ่ม 2-3 ตัว และบางครั้งมากถึง 10-15 ตัว ปกติดำน้ำนาน 30 วินาทีถึง 3 นาที ดำน้ำนานสุด 12 นาที

อาหาร : จำพวกปลา กุ้ง และหมึก กินอาหารที่ใกล้พื้นทะเล หรือใกล้ผิวน้ำ เทคนิคการกินอาหารโดยการพ่นน้ำ (Spit water) หรือการปล่อยฟองอากาศ (Air bubble) เพื่อทำให้ปลาตกใจ หรือช่วยให้ปลารวมกลุ่มเพื่อง่ายต่อการกิน

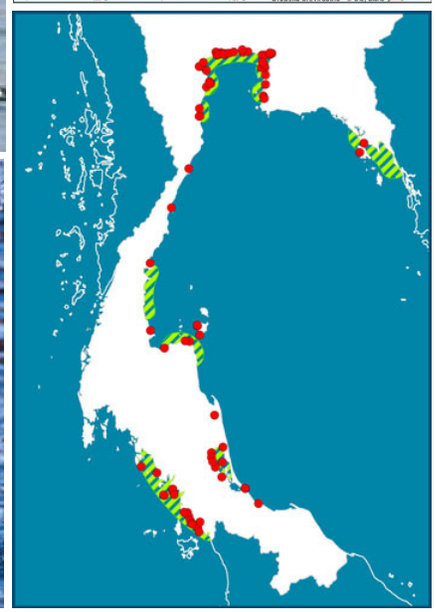

การแพร่กระจาย : พบการแพร่กระจายใกล้ชายฝั่งทะเล และแหล่งน้ำจืดในเขตร้อน บริเวณ Indo-Pacific กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำจืด เช่น แม่น้ำอิรวดี ประเทศพม่า อยู่ห่างชายฝั่งทะเล 1,500 กิโลเมตร ประชากรในแม่น้ำโขงอยู่ห่างจากปากแม่น้ำ 690 กิโลเมตร (ในประเทศลาว กัมพูชา และเวียดนาม) ในแม่น้ำมะหะคาม (Mahakam River หรือ Semayang Lake) รัฐกะลิมันตัน ประเทศอินโดนีเซียอยู่ห่างจากชายฝั่ง 560 กิโลเมตร ในทะเลสาบชิลิกา (Chilika lake หรือ Chika lake) รัฐโอริสา ประเทศอินเดีย

สำหรับประเทศไทย พบโลมาอิรวดีทั้งด้านฝั่งทะเลอ่าวไทยและอันดามัน (จุดสีแดงแสดงบริเวณที่พบซากเกยตื้น และ พื้นที่เส้นทึบสีเขียว แสดงบริเวณที่พบโลมา) ฝั่งทะเลอ่าวไทยพบตั้งแต่ชายฝั่งทะเลในภาคตะวันออก บริเวณจังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง พื้นที่อ่าวไทยตอนบน อ่าวไทยตอนกลาง ตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และอ่าวไทยตอนล่าง ตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา จังหวัดพัทลุงในพื้นที่ทะเลสาบสงขลาตอนบนซึ่งเป็นน้ำจืดเกือบตลอดทั้งปี ส่วนฝั่งทะเลอันดามันพบบริเวณชายฝั่งจังหวัดกระบี่ ตรัง และสตูล

สถานภาพ : สัตว์ป่าคุ้มครอง ตามพรบ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2535

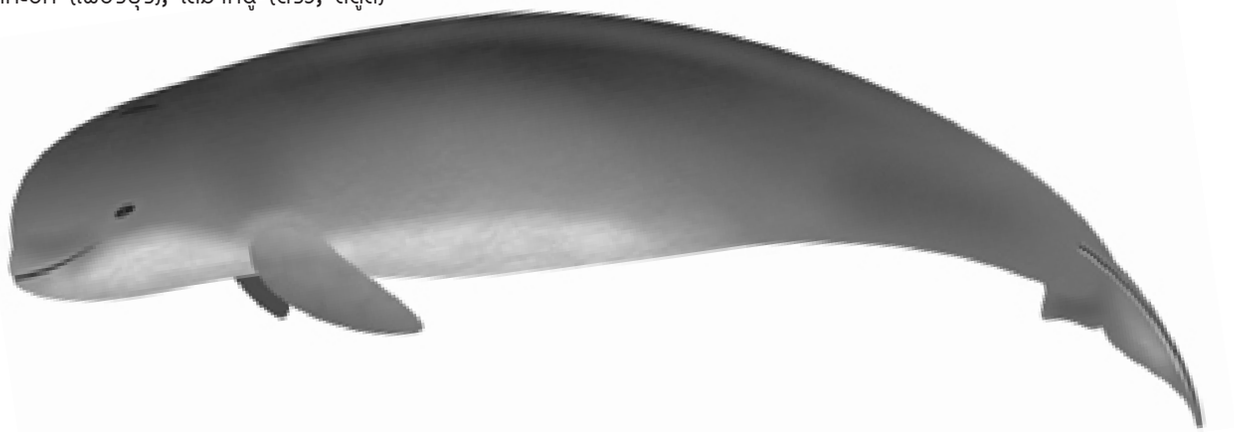
IUCN : Critically Endangered (ประชากรกลุ่มที่อยู่ในแหล่งน้ำจืด)
Data Deficient (ประชากรใน Chilika Lake และประชากรกลุ่มอื่น)
CITES: Appendix I v

โลมาหัวบาตรหลังเรียบ

โลมาหัวบาตรหลังเรียบ, Finless Porpoise, Neophocaena phocaenoides, (G. Cuvier, 1829)

ชื่ออื่นๆ : โลมาหมอน, โลซิก – โลกะซิก (เพชรบุรี), โลมาหนู (ตรัง, สตูล)

ลักษณะเด่น : รูปร่างคล้ายโลมาอิรวดีมาก แต่ขนาดเล็กกว่า ไม่มีจะงอยปาก ส่วนหน้าพากกลมและยกชันขึ้นจากปลายปาก ครีบข้างค่อนข้างใหญ่ปลายแหลม หลังสีน้ำเงินเทา (เทาดำ, เทาคล้ำ) และท้องสีขาว ครึ่งหนึ่งของประชากรจะมีตาสีแดง ไม่มีครีบหลัง แต่จะมีตุ่ม (bumps/tubercles) ลักษณะลาดต่ำ เป็นแนวสองแนว กว้าง 3.5–12 เซนติเมตร 10 – 25 แถว บริเวณตำแหน่งของกลางหลัง ปลายฟันแบนคล้ายใบพาย จำนวน 26–44 คู่บนขากรรไกรบนและล่าง

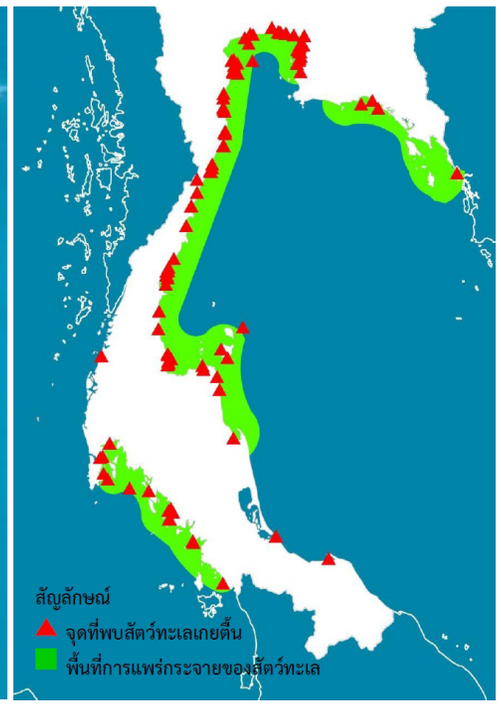
ขนาดและน้ำหนัก : ขนาดตัวเต็มวัยยาว 1.9 เมตร ลูกแรกเกิดยาว 70–80 ซม. เพศผู้มักจะมีขนาดใหญ่กว่าเพศเมียเล็กน้อย

อาหารและถิ่นที่อยู่อาศัย : ปลาขนาดเล็ก ปลากระบอก กุ้ง กุ้งแชบ๊วย หมึกสาย หมึกกระดอง อาศัย บริเวณชายฝั่ง หรือตามแม่น้ำขนาดใหญ่ที่มีทางต่อลงทะเลในเขตอินโดแปซิฟิก ไม่พบในบริเวณที่เป็นทะเลเปิด

ชีววิทยาและพฤติกรรม : มักอยู่โดดเดี่ยว หรือฝูงเล็กประมาณ 10 ตัว ในบริเวณแหล่งที่มีอาหารสมบูรณ์การแพร่กระจาย และหายใจอย่างรวดเร็ว 3-4 ครั้งแล้วจึงดำน้ำต่อ ไม่นานนักก็จะขึ้นมาหายใจอีก

การแพร่กระจาย : พบเห็นได้ยาก เพราะขนาดตัวเล็กและไม่มีครีบหลัง แพร่กระจายที่อ่าวตราด จ.ตราด อ่าวไทยตอนบน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร อ่าวสุราษฎร์ธานี อ่าวพังงา และสตูล พบแพร่กระจายอยู่ชายฝั่ง น้ำตื้นทั่วไป ทั้งฝั่งอ่าวไทย ตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราชตลอดแนวจนถึงจังหวัดตราด ทางฝั่งทะเลอันดามัน พบบริเวณชายฝั่ง จังหวัดพังงาตลอดถึงจังหวัดสตูล น่าสังเกตว่าจะไม่พบโลมาหัวบาตรหลังเรียบบริเวณที่เป็นทะเลเปิด พบใกล้ชายฝั่ง ได้แก่ จ.ระยอง เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี เกาะยาวน้อยและเกาะยาวใหญ่จ. พังงา ตอนใต้ของ จ.ตรัง และสตูล

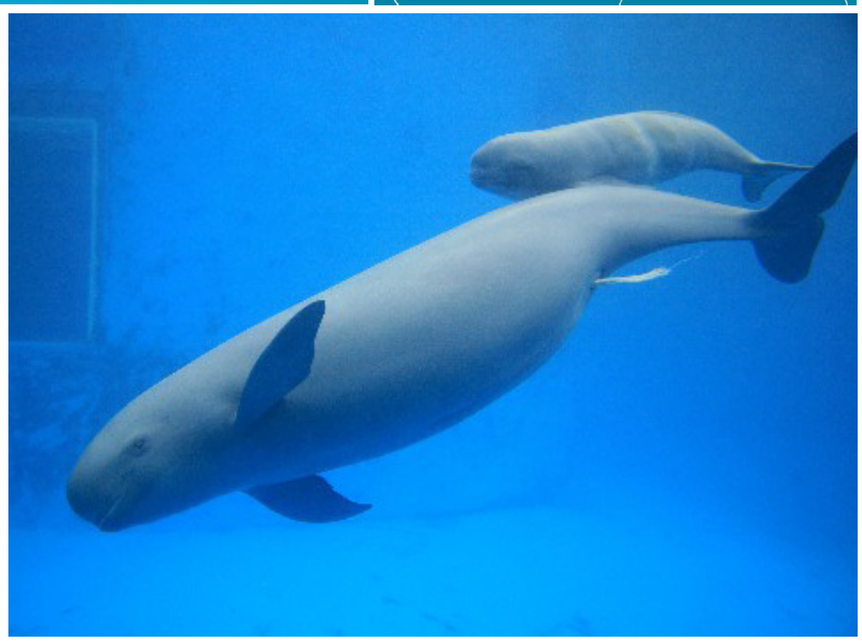

สถานภาพ : สัตว์ป่าคุ้มครอง ตาม พรบ. สงวนและคุ่มครองสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2535 สัตว์คุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546/พ.ศ. 2535 มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable)
IUCN : Endangered (Yangtze River population)

Data Deficient (all other populations)
CITES : Appendix I

จำนวนประชากรและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง : จำนวนประชากรในประเทศไทยมีทั้งฝั่งอ่าวไทยและอันดามันรวม ประมาณ 163 ตัว แบ่งเป็นฝั่งอ่าวไทย 123 ตัว ฝั่งอันดามัน 40 ตัว (ข้อมูล สวพ. ปี 2552)

ทำความรู้จัก และแนวทางอนุรักษ์โลมา ร่วมกับ ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1

ตำนานเกี่ยวกับโลมา

ตำนาน กรีก เล่าว่า เทพแห่งไวน์ของกรีก ชื่อ ไดโอนีซอส (Dionysos) แปลงลงมาเป็นมนุษย์ และได้โดยสารเรือข้ามจากเกาะอิคาเรีย (Ikaria) ไปยังเกาะนาซอสในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ไดโอนีซอสนั้น แม้จะเป็นเทพ ทว่าไม่มีญาณหยั่งรู้ว่าเรือลำที่ตนโดยสารไปนั้นเป็นเรือโจร ลูกเรือจะปล้นผู้โดยสารทุกคนถ้วนหน้า เมื่อถึงคราวของไดโอนีซอส เขาจึงถูกลูกเรือปล้น และคิดจะจับเขาไปขายเป็นทาส ด้วย เหตุนี้ เขาจึงจำต้องแสดงตนว่าเป็นเทพ และสาปให้เรือมีเถาองุ่นขึ้นเต็ม มีเสียงขลุ่ยดังขึ้น พวกลูกเรือตกใจ จึงกระโดดน้ำหนีไปหมด และได้กลายร่างเป็นปลาโลมา มาจนกระทั่งทุกวันนี้ เมื่อกลายเป็นปลาโลมา นิสัยของลูกเรือก็เปลี่ยนไปด้วย กลายเป็นสัตว์ที่ใจดี มีเมตตา แถมยังช่วยเทพแห่งสมุทร คือ โพซิดอนหาเจ้าสาวอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ปลาโลมาจึงได้รับเกียรติจากโพซิดอน ตั้งชื่อ กลุ่มดาวกลุ่มหนึ่งว่า กลุ่มดาวโลมาอีกด้วย

ที่จริงแล้ว โลมาเคยเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อยู่บนบกเหมือนมนุษย์ แต่เพื่อความพยายามหาอาหาร เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง และหนีศัตรู โลมาจึงค่อยๆปรับตัวให้ลงไปอยู่ในน้ำ เพื่อความอยู่รอดแทน นั่นเป็นตำนานของคนโบราณ แต่ในความเป็นจริงแล้ว โลมาเป็นสัตว์เลือดอุ่นอาศัยอยู่ในน้ำ คลอดลูก เป็นตัว แถมยังเลี้ยงลูกด้วยนมเหมือนมนุษย์ และยังเป็นสัตว์น้ำที่น่ารักเสียด้วย

รูปร่างของโลมา โลมา อาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วไปในมหาสมุทรนับร้อยชนิด แต่ในประเทศไทยที่เรารู้จักกันดีมีอยู่ ๒ ชนิด คือ โลมาปากขวด กับ โลมาหัวบาตร บางครั้งยังพบโลมาอยู่ในแม่น้ำอีกด้วย เช่น ในแม่น้ำคงคาที่ประเทศอินเดีย และในแม่น้ำโขง เป็นโลมาหัวบาตรน้ำจืด โลมามีอวัยวะต่างๆทุกๆ ส่วนเหมือนกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทั่วไป หากแต่ละส่วนของอวัยวะ จะปรับเปลี่ยนต่างไปจากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทั่วไป ดังนี้

จมูก โลมามีจมูกไว้หายใจ แต่จมูกนั้นต่างไปจากจมูกของสัตว์ อื่นๆ เพราะตั้งอยู่กลางกระหม่อมเลยทีเดียว เพื่อให้สะดวกต่อการเชิดหัวขึ้นหายใจเหนือน้ำ จากจมูกมีท่อหายใจต่อลงมาถึงปอดในตัว จึงไม่จำเป็นต้องให้น้ำผ่านเหงือกเข้าไปในปอดเพื่อช่วยหายใจเหมือนปลาทั่วไป

หู หูของโลมานั้นเป็นเพียงแค่รูเล็กจิ๋วติดอยู่ด้านข้างของหัวเท่านั้น แต่หูของโลมามีประสิทธิภาพสูงมาก รับคลื่นเสียงใต้น้ำได้อย่างยอดเยี่ยม โดยเฉพาะกับภาษาที่โลมาสื่อสารกันด้วยเสียงที่มีคลื่นความถี่สูง

การมองเห็น โลมามีดวงตาแจ่มใส เหมือนตาสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม มีเปลือกตาปิดได้ และในเวลากลางคืนตาก็จะเป็นประกาย เหมือนตาแมว ตาของโลมาไม่มีเมือกหุ้มเหมือนตาปลา และมองเห็นได้ไกลถึง ๕๐ ฟุต เมื่ออยู่ในอากาศ

สีผิว สีผิวของโลมาแต่ละชนิดจะแตกต่างกัน ส่วนมากจะออกไปในโทนสีเทา ตั้งแต่เข้มเกือบดำ จนกระทั่งถึงเกือบขาว แต่โดยทั่วไปปลาโลมาจะมีสีผิวแบบทูโทนคัลเลอร์ คือมีสองสีตัดกัน ด้านบน เป็นสีเทาเข้ม ด้านล่างเป็นสีเกือบขาว เพื่อพรางตัวในทะเลไม่ให้ศัตรูเห็น เพราะเมื่อมองจากด้านบน สีเข้มจะกลืนกับสีน้ำทะเล และถ้ามองจากด้านล่างขึ้นไป สีขาวก็จะกลืนเข้ากับแสงแดดเหนือผิวน้ำ

ความฉลาดของโลมา

ว่ากันว่า โลมานั้นฉลาดไม่แพ้เด็กตัวเล็กๆ เลยทีเดียว ที่เป็นเช่นนี้เพราะโลมามีขนาดสมอง เมื่อเทียบกับลำตัวขนาดใหญ่มาก แถมภายในสมองยังซับซ้อนอีกด้วย โลมาปากขวดนั้นถึงกับมีขนาดของสมอง เทียบกับลำตัวใหญ่เป็นที่สองรองจากมนุษย์ และ สมองส่วนซีรีบรัม อันเป็นส่วนของความจำ และการเรียนรู้ ก็มีขนาดใหญ่มาก เป็นศูนย์รวมของการรับกลิ่น การมองเห็น และการได้ยิน จนทำให้ นักวิทยาศาสตร์ผู้หนึ่ง กล่าวว่า ไม่แน่นักว่าโลมาอาจจะฉลาดเท่ากับมนุษย์ก็เป็นได้

โลมาผู้ช่วยชีวิต เรื่องเล่าเกี่ยวกับปลาโลมาช่วยชีวิตคนนั้นมีอยู่บ่อยครั้ง แต่จริงๆแล้ว เป็นเพราะปลาโลมาต้องการช่วยชีวิตคนจริงๆ หรือ เชื่อว่าจริงๆ แล้ว ปลาโลมานั้นเป็นปลาที่อ่อนโยน รักสนุก และขี้เล่น ที่มันช่วยคนอาจเป็นเพราะมันต้องการเข้ามาเล่นสนุกๆ เท่านั้น หรือไม่เช่นนั้นก็อาจเป็น สัญชาตญาณของแม่ปลาที่มักจะดุนลูกขึ้นไปหายใจบนผิวน้ำอยู่เสมอ โดยเฉพาะถ้าลูกปลาเสียชีวิต ระหว่างคลอด จะพบว่าแม่ปลาจะพยายามดุนศพลูกเอาไว้ให้ใกล้ผิวน้ำมากที่สุด ภัยร้ายของโลมา ในประเทศไทย โลมาที่ติดอวนมาแล้ว จะถูกชำแหละเนื้อขายด้วยราคาถูกๆ เนื่องจากเนื้อปลาโลมามีความคาวมาก จึงไม่มีผู้นิยมบริโภคเท่าใดนัก

ในประเทศญี่ปุ่น แต่เดิมเคยเป็นประเทศที่ล่าปลาวาฬมากที่สุดในโลก จนกระทั่งปลาวาฬใกล้สูญพันธ์ จึงถูกสั่งห้ามล่าปลาวาฬ ห้นมาล่าปลาโลมาแทน โดยเพิ่มปริมาณการล่าโลมาขึ้นเป็นสี่เท่า ทำให้โลมาในทะเลญี่ปุ่นลดน้อยลงเป็นอันมาก

สิ่งที่ควรทำในการดูโลมา

1. เมื่อเข้าใกล้ฝูงโลมาควรเคลื่อนเรือให้ช้าที่สุด แล้วดับเครื่องใช้พายเบา ๆ
2. รักษาระยะห่างไม่ควรเข้าใกล้เกิน 30 เมตร
3. ไม่ควรนำเรือเข้าฝ่ากลางฝูงโลมา หรือใล่หลังโลมาควรดูอยู่ข้างๆฝูง
4. ไม่ควรนำเรือไปดักหน้า หรือเร่งขวางหน้าฝูงโลมา
5. ไม่ควรเร่งเครื่องเรือ หรือเร่งความเร็วกระทันหัน
6. ไม่ควรให้อาหารโลมา ทำให้นิสัยการกินอาหารเปลี่ยนไป

เราจะช่วยอนุรักษ์โลมาร่วมกับ ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 ได้อย่างไร

1. บันทึกวันที่ เวลา สถานที่ที่พบโลมา
2. จำนวนตัวในฝูงว่า มีกี่ตัว ขนาดหัวถึงหางยาวประมาณเท่าไร มีลูกด้วยหรือไม่ จำนวนลูกกี่ตัว
3. ลักษณะเด่นชัดของครีบหลัง ครีบหลังมีหรือไม่มี วาดเก็บไว้ด้วย
4. รูปร่างลักษณะของตัว เช่น ปากยาวหรือสั้น
5. สีและลายตามลำตัว
6. พฤติกรรมการว่ายน้ำ ดำน้ำ ผุดขึ้นลงอย่างไร
7. สภาพอากาศและน้ำ เช่น ความขุ่นใสของน้ำ ลักษณะคลื่นลม
8. หากพบสภาพอันผิดปกติ เช่น ว่ายน้ำด้วยอาการ กระเสือกกระสน มีบาดแผล ถูกเชือกหรืออวน หรือถุงพลาสติกพันตามตัว หรือพบศพโลมา ให้รีบโทรแจ้ง **ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 โทร. 08X-XXX-XXXX โดยทันที**

ปะการังเทียม (Artificial Reefs)

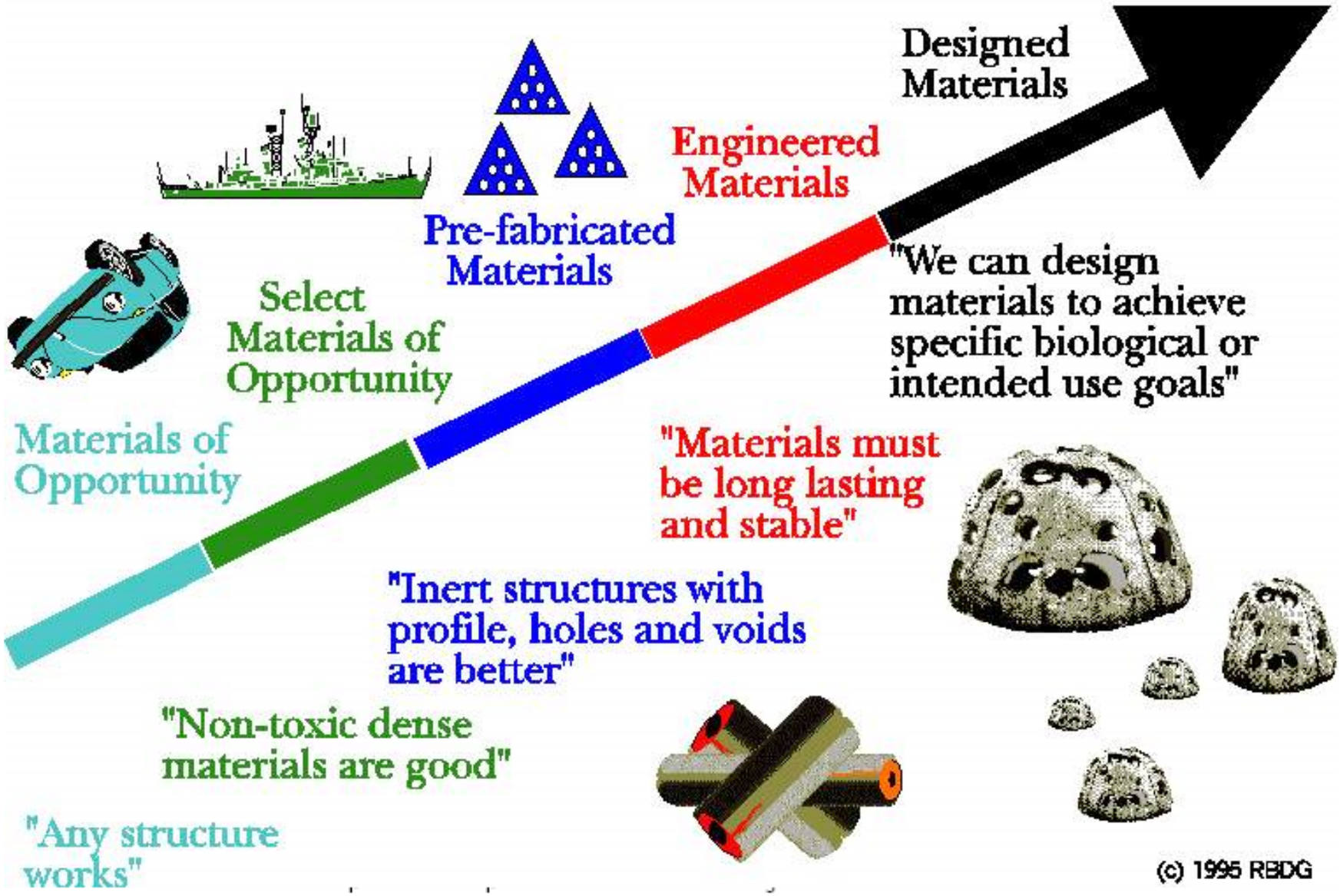
จากภูมิปัญญาชาวบ้านสู่ “ปะการังเทียม” ความจริงแล้วมิใช่สิ่งที่เป็นของใหม่แต่อย่างใด ในอดีตชาวประมงของไทยมีการนำกิ่งไม้ไปสุมกองไว้ใต้น้ำ เรียกว่า “กร่ำ” เพื่อให้ปลาเข้ามาอยู่อาศัย และทำการจับขึ้นมาใช้ประโยชน์ โดยใช้สวิงหรืออวนล้อมกองกิ่งไม้เหล่านั้น ก่อนที่จะยกกิ่งไม้ออก จากหลักการล่อสัตว์น้ำให้เข้ามาอาศัยดังกล่าว จึงมีการพัฒนาขึ้นในหลายประเทศ โดยมีการนำวัสดุต่าง ๆ ที่หาได้มาใช้ เช่น ต้นไม้ ยางรถยนต์ คอนกรีตเหล็ก ฯลฯ มาประกอบเป็นรูปทรงต่าง ๆ หรืออาจเป็นของเก่าเหลือใช้ที่ไม่มีประโยชน์ ในการใช้งานแล้วนำมาใช้จัดสร้าง เช่น โครงสร้างรถไฟ รถยนต์ ตู้สินค้า หรือแม้กระทั่งยานพาหนะที่ใช้ในการทำสงคราม เช่น เครื่องบิน เรือรบและรถถัง เป็นต้น

ลักษณะกองหินใต้น้ำ

แหล่งอาศัยสัตว์ทะเล

จะเห็นได้ว่าจากนิยามนี้ แหล่งอาศัยสัตว์ทะเลจัดเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการประมงชนิดหนึ่งที่ไม่ได้จำกัดในเรื่อง รูปแบบวัสดุ และขนาด แต่สิ่งก่อสร้างอะไรก็ตามที่สร้างโดยมุ่งหวังให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาแล้ว จัดเป็น แหล่งอาศัยสัตว์ทะเลทั้งสิ้น

ปะการังเทียม (Artificial Reefs) หรือ แหล่งอาศัยสัตว์ทะเล (Artificial Habitats) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อดัดแปลงสภาพพื้นทะเล ด้วยการเลียนแบบจากธรรมชาติที่สังเกตเห็นว่า สัตว์น้ำชอบ อาศัยอยู่ใกล้วัสดุที่จมตัวตามพื้นท้องทะเลเช่น กองหินใต้น้ำ หรือซากเรือจม โดยการนำวัสดุที่แข็งแรง ทนทาน มีน้ำหนักมากสามารถทานกระแสน้ำได้ และค่าใช้จ่ายไม่แพง นำไปจัดวางที่พื้นทะเล เพื่อดึงดูดสัตว์น้ำให้เข้ามาอยู่อาศัย ปะการังเทียมจึงเป็นโครงสร้างที่ทำหน้าที่เสมือนเป็นที่กำบัง และแหล่งอาศัย รวมทั้งเป็นแหล่งอาหารและแหล่งสืบพันธุ์ ของสัตว์น้ำ เป็นประโยชน์ต่อการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำ ช่วยเสริมมาตรการควบคุมและบริหารจัดการ ทรัพยากรประมง

จากภาพเปรียบเทียบจะแสดงให้เห็นได้ว่าการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล เป็นการเลียนแบบการอยู่อาศัยของ สัตว์น้ำที่มักอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในบริเวณกองหินใต้น้ำ หรือวัสดุอื่นใด ดังนั้นการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล จึงเป็นการนำ วัสดุต่างๆ มาจัดสร้างให้เป็นกลุ่มเพื่อเลียนแบบที่อาศัยของสัตว์น้ำตามธรรมชาตินั่นเอง

ประวัติการก่อตั้งโครงการปะการังเทียม

นายสำราญ รักชาติ รองอธิบดีกรมทรัพยากรทะเลและชายฝั่งกล่าวว่า กรมฯ ได้จัด “โครงการจัดสร้างปะการังเทียม” ขึ้นด้วยการนำวัสดุที่แข็งแรงทนทานมีน้ำหนักที่สามารถต้านทานกระแสน้ำได้มา วางรวมกันอย่างมีแบบแผน...เพื่อดึงดูดสัตว์น้ำให้เข้ามาอยู่อาศัย ช่วยให้สัตว์น้ำมีแหล่งอาหาร-แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำทะเล ซึ่งเป็นการบูรณาการความร่วมมือที่เด่นชัดระหว่าง 5 หน่วยงานได้แก่ กรมทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง กองทัพเรือ กรมประมงและกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี โดยทั้ง 5 หน่วยงานจะร่วมกันพิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมในจังหวัดที่ชาวประมงได้รับความ เดือดร้อน จากปริมาณสัตว์น้ำที่น้อยลงโดยเร่งสร้างปะการังเทียม

เพื่อเป็นแหล่งอาศัยใหม่ของสัตว์น้ำ

ประโยชน์ของการจัดสร้างปะการังเทียม

1. ช่วยตอบสนองการขยายตัวทางธุรกิจดำน้ำและมีประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว

2. ป้องกันการกัดเซาะและพังทลายของชายฝั่ง และยังป้องกันการทำการประมงที่ผิดกฎหมายด้วย

3. การแก้ปัญหาด้านทรัพยากรทางทะเล สร้างสมดุลในธรรมชาติ ซึ่งสามารถใช้ปะการังเทียมมาเป็นมาตรการจัดการประมงชายฝั่ง ป้องกันเรืออวนลากอวนรุนเข้ามาแย่งพื้นที่ของชาวประมง

4. เพื่อดึงดูดสัตว์น้ำให้เข้ามาอยู่อาศัย ช่วยให้สัตว์น้ำมีแหล่งอาหาร-แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำทะเล

5. ปะการังเทียมเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยรวม มีสัตว์น้ำนานาชนิดอาศัยอยู่รวมกัน ทั้งกุ้ง,หอย, ปู และปลาหลายชนิดที่เป็นปลาประจำถิ่น เช่น กลุ่มปลากะพงหลายชนิด, ปลาเก๋า และปลาในแนวปะการังทั่วไป

6. ปะการังเทียมจะให้ประโยชน์กับชาวประมงพื้นบ้านในแนวน้ำตื้น ในด้านที่ช่วยเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ ในบริเวณที่มีปลาอาศัยอยู่น้อย หรือไม่เคยมีปลามาก่อน

ผลจากการจัดตั้งโครงการปะการังเทียม

จากผลการจัดสร้างปะการังเทียมที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2528 จนถึงปี 2552 มีการสร้างปะการังเทียมทั้งหมด 362 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 2,000 ตารางกิโลเมตร ทั้งในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ยังผลให้บริเวณที่ไปจัดสร้างปะการังเทียม มีจำนวนทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ขึ้น สัตว์น้ำบางชนิดที่หายากก็กลับมีการพบเพิ่มมากขึ้น เช่น ปลาหมอทะเลขนาดใหญ่ ปลาช่อนทะเล ปลาผีเสื้อเทวรูป ปลาจะละเม็ดเทา ปลาดุกทะเล และปลาตะลุมพุก

วัตถุประสงค์สำคัญของการสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล คือ

1. เพื่อพัฒนาแหล่งทำการประมงบริเวณชายฝั่งให้อุดมสมบูรณ์
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในด้านการประมง
3. เพื่อช่วยสนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่ง
4. เพื่อลดปัญหาการขัดแย้งระหว่างชาวประมงทะเลพื้นบ้านและชาวประมงพาณิชย์
5. เพื่อลดปัญหาการว่างงาน ของชาวประมงทะเลพื้นบ้าน

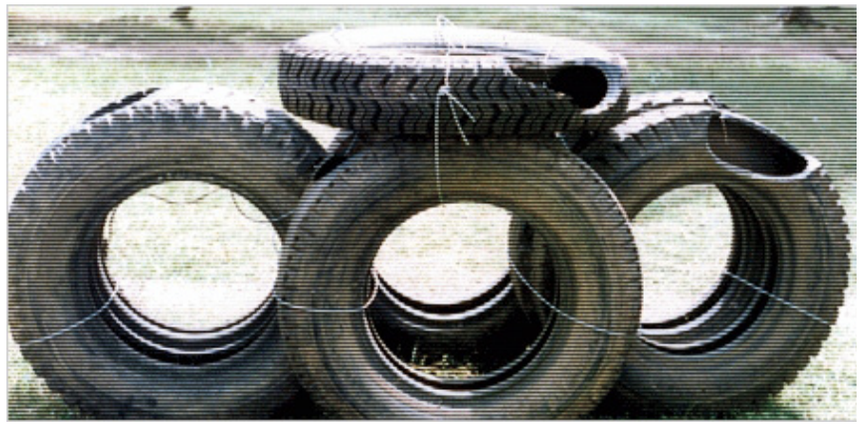
วัสดุที่ใช้ในการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล (ปะการังเทียม)

เลือกหาวัสดุที่จะนำมาใช้ในการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลมาหลากหลายรูปแบบ โดยเลือกความเหมาะสมต่อสภาพพื้นที่ ทั้งยังปรับเปลี่ยนชนิดวัสดุเพื่อการใช้ประโยชน์ที่คุ้มค่า วัสดุต้องคงทนและที่สำคัญต้องเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ปลอกบ่อ

กรมประมงได้ดำเนินการทดลองใช้ปลอกบ่อคอนกรีตในการจัดสร้าง แหล่งอาศัยสัตว์ทะเลในปี พ.ศ.2528 – 2530 เนื่องจากเป็นวัสดุที่หาง่าย จากร้านค้าก่อสร้าง แต่ภายหลังจัดสร้างพบว่ามีการจมตัวสูง และเนื่องจาก วัสดุถูกมัดเป็นลวดอาบสังกะสีที่นำมาตีเกลียว 4 – 5 เกลียวนั้น มีอายุการใช้งาน ไม่นาน และขาดได้ง่ายทำให้วัสดุกระจัดกระจาย

ยางรถยนต์

ทดลองใช้ในการจัดสร้าง แหล่งอาศัยสัตว์ทะเลในปี พ.ศ.2529 พร้อมกับ “ท่อคอนกรีต” เพราะเห็นว่ามีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงหาได้ง่ายและราคาถูก อีกทั้งความคงทนของยางรถยนต์ สามารถอยู่ได้ เป็นสิบๆปี แต่ด้วยผลลัพท์ที่ได้ไม่ประสบผลสำเร็จมากเท่าที่ควร ในระยะหลังยางรถยนต์และท่อคอนกรีต จึงไม่ได้ถูกนำมาใช้อีก จนถึงปัจจุบัน

หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2530 กรมประมงได้ทดลองใช้ “แผ่นคอนกรีต” ในการจัดสร้าง แหล่งอาศัยสัตว์ทะเล แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จจึงไม่ได้ถูกนำมาใช้อีกเช่นกัน

แท่งคอนกรีต

กรมประมงได้ดำเนินการออกแบบวัสดุจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล โดยใช้รูปแบบเป็นแท่งคอนกรีตสี่เหลี่ยมจัตุรัส (Dice Block) แบบโปร่ง ตั้งแต่ พ.ศ.2531 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน โดยได้ทำการทดลอง สร้างแท่ง คอนกรีตขนาดต่างกัน 3 ขนาดเพื่อนำมาจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล แท่งคอนกรีตทรงสี่เหลี่ยม มีขนาด กว้าง ยาว สูง เท่ากันทุกด้าน ด้านละ 1.0 เมตร หรือ 1.5 เมตร หรือ 2.0 เมตร

* โดยขนาด 1.5 x 1.5 x 1.5 เมตร เป็นขนาดที่เหมาะสมใช้อยู่ในปัจจุบัน

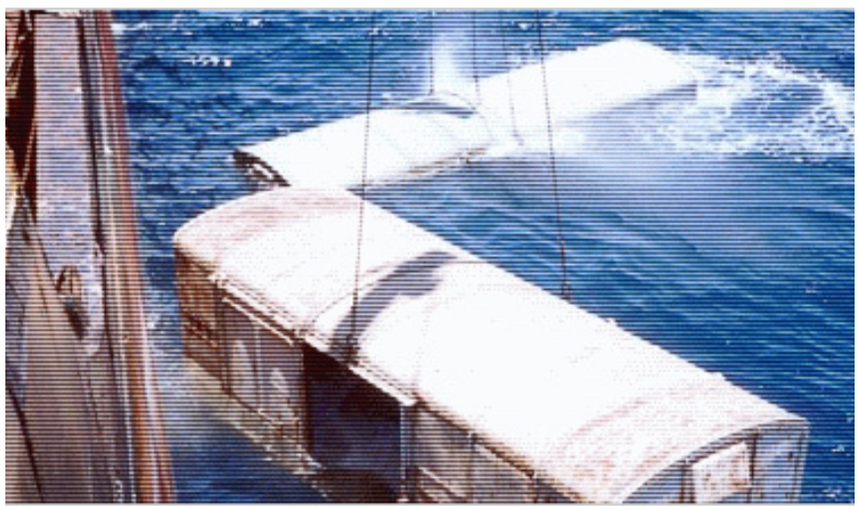

ท่อคอนกรีต 2545

กรมทางหลวงได้ให้ความร่วมมือโดยส่งมอบท่อคอนกรีตที่ชำรุด ซึ่งไม่อาจใช้งานปกติได้ ซึ่งมีขนาดต่างๆ เพื่อให้กรมประมงดำเนินการจัดสร้าง เป็นแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล โดยเข้ารวมในโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วยท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 60 , 80 , 100 และ 120 เซนติเมตร ได้ดำเนินการจัดวางบริเวณทะเลหน้าบ้านทอน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยห่างจากฝั่ง 10 กิโลเมตร ความลึกของน้ำประมาณ 21 เมตร ใช้เรือแพลำเลียงเขากวางของกรมประมง ซึ่งเป็นแพสำหรับทิ้งปะการังเทียม มีจำนวนทั้งหมด 707 ท่อ ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นเมื่อ วันที่ 18 มีนาคม 2545

ตู้รถไฟสินค้า 2545,2546,2547,2553

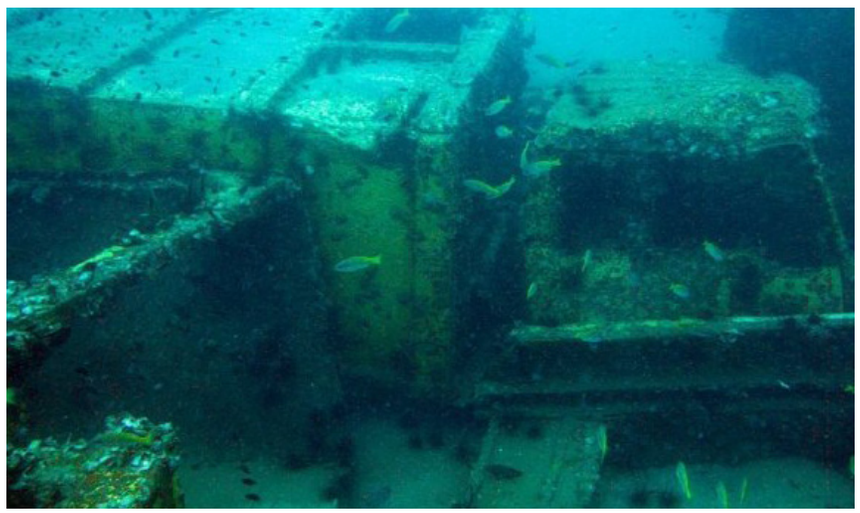
การรถไฟแห่งประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือโดยส่งมอบตู้รถไฟ ชนิดขนส่งสินค้าที่ไม่ใช้งานแล้ว เพื่อให้กรมประมงดำเนินการจัดสร้างเป็น แหล่งอาศัยสัตว์ทะเล โดยเข้ารวมในโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตู้รถไฟทั้งหมดเป็นตู้สินค้า ขนาดความยาว 6.5 เมตร กว้างและสูงเท่ากัน 2.18 เมตร มีเหล็กหนา 3.2 มิลลิเมตร มีน้ำหนักเมื่อถอดล้อออกแล้ว 5.5 ตัน การรถไฟแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการถอดล้อ ทำความสะอาดตู้ให้ปราศจากคราบน้ำมัน เปิดประตูทั้งสอง และเชื่อมให้เปิดอย่างถาวร

รถยนต์เก็บขยะมูลฝอย 2549,2550,2553

กรุงเทพมหานครได้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมไม่เพียงเฉพาะในกรุงเทพฯ เท่านั้น แต่ยังได้ขยายความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่างๆ ด้วยการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มุ่งเน้นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จากการที่กรุงเทพมหานครมีซากรถเก็บขนมูลฝอยเก่าซึ่งหมดสภาพการใช้งานเป็นจำนวนมาก และต้องการสนองพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ด้วยการน้อมเกล้าฯ ถวายซากรถเก็บขนมูลฝอยแบบอัด ขนาด 5 ตัน เป็นรถขยะเก่าที่หมดสภาพการใช้งานมานานกว่า 9 ปีขึ้นไป โดยจะทำการล้างทำความสะอาด ตัดล้อ รวมทั้งตัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับน้ำมันออก พร้อมส่งมอบรถยนต์ดังกล่าวให้กับกรมประมง สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และคณะกรรมการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ดำเนินการจัดสร้างเป็นปะการังเทียมต่อไป

รถถัง 2553

กองทัพบกสนับสนุนรถถัง รุ่น T69 จำนวน 25 คัน และกองทัพไทยสนับสนุน “รถยนต์ราดน้ำ” 3 คัน โดยกองโรงงานซ่อมสร้างยุทโธปกรณ์ สายสรรพาวุธ ศูนย์ซ่อมสร้างสิ่งอุปกรณ์ กรมสรรพาวุธทหารบก ค่ายสุรธรรมพิทักษ์ อ.เมือง จ.นครราชสีมา ได้นำซากรถถังรุ่น 30 T69-2 ซึ่งใช้ในการกิจป้องกันประเทศ มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 และเสื่อมสภาพจนไม่สามารถซ่อมแซมได้ นำไปทิ้งในทะเลอ่าวไทย ที่ จ.ปัตตานี และทะเลหน้าพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ อ.ตากใบ จ.นราธิวาส

เรือรบ

เพื่อสนองพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ กองทัพเรือได้ดำเนินการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลขนาดใหญ่ ด้วยการนำเรือหลวงที่ปลดประจำการแล้ว ไปจัดวางที่พื้นทะเล โดยได้ดำเนินการตั้งแต่ปี 2549

รายชื่อเรือหลวงที่ดำเนินการแล้วเสร็จ

2549 + เรือหลวงกูด LSM-731 ชลบุรี
2549 + เรือหลวงคราม LSM-732 ชลบุรี
2554 + เรือหลวงปราบ LSIL-741 ชุมพร
2554 + เรือหลวงสัตกูด LSIL-742 สุราษฎร์ธานี
2555 + เรือหลวงเภตรา LCU-764 ระยอง
2555 + เรือหลวงมัตโพน LCU-761 ชลบุรี
2555 + เรือหลวงช้าง LST-712 ตราด
2556 + เรือหลวงโกลำ LCU-765 กระบี่
2556 + เรือหลวงราวี LCU-762 กระบี่
2556 + เรือหลวงตะลิบง LCU-766 กระบี่
2556 + เรือหลวงเกล็ดแก้ว ลลส.861 กระบี่
2556 + เรือหลวงพระทอง LST-715 พังงา

รูปแบบการดำเนินงาน

จัดประชุมเพื่อให้ชาวประมง ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรประมงในทะเลหน้าหมู่บ้าน ประชุมร่วมกันเพื่อเลือกพื้นที่ การจัดสร้างและออกแบบแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล อนึ่งรูปแบบการจัดสร้าง แหล่งอาศัยสัตว์ทะเลมีหลายแบบ การเลือกใช้วัสดุและแผนผังการจัดวาง จะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์ แต่สามารถ แบ่งตามหลักการออกแบบให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และวัตถุประสงค์ได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบเพื่อเป็นแหล่งทำการประมง คือการจัดวางวัสดุเป็นกองใหญ่ ใช้วัสดุจำนวนมากวางซ้อนเป็นกองสูงในแหล่งน้ำค่อนข้างลึก การจัดวาง ในลักษณะนี้ดึงดูดสัตว์น้ำขนาดใหญ่ได้ดี ครอบคลุมพื้นที่น้อย มีประโยชน์มากต่อการตกปลา การท่องเที่ยว และการดำน้ำชมฝูงปลา

2. รูปแบบเพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรประมง คือการจัดวางวัสดุครอบคลุมพื้นที่กว้าง สร้างเป็นกรอบหรือแนวล้อมรอบพื้นที่อนุรักษ์ หรือพื้นที่อนุบาลลูกสัตว์น้ำวัยอ่อน บริเวณใกล้ชายฝั่งในเขตอนุรักษ์ 3,000 เมตร จากขอบน้ำชายฝั่ง

ขั้นตอนหลักๆของการดำเนินการจัดสร้าง คือ

1. คณะทำงานโครงการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล ซึ่งประกอบด้วย ส่วนราชการต่างๆ พิจารณาบริเวณที่จะจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล

2. ดำเนินการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลแหล่งใหม่ หรือบูรณะ และ สร้างเสริมแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลแหล่งเดิม

การจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลขนาดใหญ่ การดำเนินการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลขนาดใหญ่ จัดสร้างในพื้นที่ 30-50 ตารางกิโลเมตร เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ และเป็นแหล่งทำการประมง สำหรับชุมชนประมงในเขตหลายตำบลติดต่อกัน โดยในแต่ละปีจะพิจารณาดำเนินการในรายจังหวัดที่ร้องขอจำนวน 1 – 3 จังหวัด ทั้งนี้ ยังต้องขึ้นอยู่กับงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปีด้วย

การจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลขนาดเล็ก การดำเนินการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลขนาดเล็ก จะดำเนินการจัดสร้างในพื้นที่ประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร เพื่อให้เป็นแหล่งทำการประมงหน้าหมู่บ้าน สำหรับชุมชนประมงขนาดเล็ก โดยในแต่ละปีจะพิจารณาดำเนินการในรายจังหวัดที่ร้องขอ ทั้งนี้จำนวนพื้นที่ขึ้นอยู่กับงบประมาณที่ได้รับ และจะต้องกระจายพื้นที่การจัดสร้างให้ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเลต่างๆรับผิดชอบ ตามขนาดของพื้นที่รับผิดชอบในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

การติดตามผลการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลโดยการสำรวจในด้านต่างๆ ดังนี้

1. สำรวจความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ในหมู่บ้านประมงที่ใช้ประโยชน์ จากแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล

2. สำรวจความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรประมง และเครื่องมือประมง เช่นการเปลี่ยนแปลงชนิด และจำนวนสัตว์น้ำ ชนิดและจำนวนเครื่องมือประมง ตลอดจนอัตราการลงแรงประมงและผลการจับ สัตว์น้ำ เป็นต้น

3. สำรวจความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม เช่น สังคมพืชและสัตว์ที่เจริญเติบโตบนผิววัสดุ จัดสร้างอาศัยสัตว์ทะเล สังคมของสัตว์น้ำในแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล และการจมตัวของแท่งวัสดุ เป็นต้น การสำรวจสามารถทำได้โดยการดำน้ำ บันทึกภาพและวิดีโอใต้น้ำ

บรรณานุกรม

- โลมาอิรวดี : Irrawaddy dolphin Orcaella brevirostris (Owen in Gray, 1866)
  : กาญจนา อดุลยานุโกศล และสุรศักดิ์ ทองสุกดี ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนบน

- คู่มือจำแนกชนิดโลมาและวาฬในประเทศไทย โดย กาญจนา อดุลยานุโกศล และก้องเกียรติ กิตติวัฒนาวงศ์

- http://www.mcrc-upper.go.th/?p=702

- http://www.baanplaloma.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=516704

- http://www.lomakhanom.com/blog%202.html

- ปะการังเทียม : http://www.fisheries.go.th/mf-emdec/mainweb/ar.html

- th.wikipedia.org/wiki/ปะการังเทียม

บ้านใหม่ ใต้ทะเล

ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1
กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

